

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike.
 Pretisli: do 9 petlet vrst 4 K, od 10—15 petlet vrst 6 K, večji inserati
 vrsta 8 K; notice, poslano, izjave, reklame, preklic petlet vrsta 12 K;
 poroke, zaroke velikost 15 vrst 120 K; ženitne ponudbe beseda 3 K.
 Popust je pri naročilih od 11 objav naprej.

Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upravišstvo „Slov. Naroda“ in „Narodna tiskarna“ Knašlova
 ulica št. 5, pritličje. — Telefon št. 304.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knašlova ulica št. 5, I. nadstropje
 Telefon št. 34.
 Dopise sprejema se podpisane in sedestne frankovane.
 Reklame se ne vrača.

Posamezna številka stane 50 par = 2 kroni.
 V inozemstvu 65 par = K 2.60.
 Poština plačana v gotovini.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:
 V Jugoslaviji: celoletno naprej plačan K 300— polletno 150— 3 mesečno 75— 1 25—
 V inozemstvu: celoletno K 480— polletno 240— 3 mesečno 120— 1 40—
 Pri morebitnem povišanju se ima daljša naročnina doplačati.
 Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno po nakazilu.
 Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Za politiko svobode in enakopravnosti

Gorica, v decembru.

Na republikanskem kongresu v Trevisu se je poročevalce Pag-nacco dotaknil razmerja Italijanov do Jugoslovenov v območju italijanskega kraljestva. Njegov referat je zanimiv, ker kaže umevanje italijanskih republikancev za potrebe Italiji priključenih Jugoslovenov.

Referat navaja najprvo, da je bilo v aneksiji Julijske pokrajine Italiji priključenih okoli 400.000 Jugoslovenov. Z ozirom na celokupnost italijanskega naroda je njihovo število neznatno, ker tvori komaj 1 odstotek prebivalstva Italije. Na italijanske Jugoslovene treba gledati samo v okviru vsega italijanskega naroda, povzdigujoč se nad stare pokrajinske prepire, imajoč pred očmi dejstvo, da stoji napram pol milijonu Jugoslovenov trdna skupnost 40 italijanskih milijonov in ne pozabljajoč, da stoji za italijanskimi Jugosloveni jugoslovenska država z 12 milijoni prebivalcev, s katero moramo iz nebrojnih razlogov dobiti pot za skladno sožitje. Naši Jugosloveni ne tvorijo za nas nikake narodne nevarnosti. Ko smo to ugotovili, moramo misliti, kaka naj bo naša politika napram novim italijanskim državljanom jugoslovanske narodnosti? Po našem mnenju je najboljša politika ona najširše svobode po določenih obstoječih zakonih. Italijanskim Slovanom moramo dati vse pravice in naložiti jim zaeno vsa bremena italijanskih državljanov. V vsem morajo biti enakopravni z drugimi državljani. Ako moremo na primer Francozi v Aostski dolini govoriti svoj jezik in imeti svoje šole, zakaj naj bi mi to pravico zanikali Jugoslovenom? Pa so še važnejši razlogi, ki nam nasvetujejo, posluševati se napram italijanskim Slovanom politike svobode in spravljivosti. Italija ima v evropski politiki dve možnosti: ali da bo ona vodnica ali pa da jo bodo druge države vodile. Ali naj bo pri veselih zadnja ali pa naj bo prva pri malih narodih? Kake druge poti, razen teh dveh, ne vidimo. Glede izbire nismo v dvomu. Usoda Italije, njen duh, njeni interesi, potem njene tradicije so jej namenile, da postane naravna os malih prolektarskih narodov. Dočim so italijanski diplomati je izgubili tri leta, ko so se vrteli okoli zapadnih vesel, so pa čutili mali narodi potrebo, da se strnejo v malo antanto, da bi se predvsem rešili gospodarske nadvlade plutokratskih narodov. Prolektarski naro-

di tvorijo odporni sindikat proti zapadnemu kapitalizmu. Italija še ni pristopila k temu sindikatu. Ker je tudi ona prolektarski narod, bo morala pristopiti, ker sicer ostane služabnica francosko-angelske plutokracije. Njeni interesi jej narekujejo, da naj se postavi na čelo malih narodov. Ako hoče priti do male antante, je dobro, da nastopi pot skozi Jugoslavijo. Ta cesta ni težka, kajti mnogo je skupnih interesov. Jugoslavija, ki je agrarna in ima le malo industrije, je v neposrednem stiku z Gorenjo Italijo, ki je prvovrstno industrijska. V zameniavi proizvodov bi dobivala oziroma že dobiva navzlic vsem težočam najboljšo kompenzacijo. Najboljši trg za italijanske tkanine je že sedaj Jugoslavija. Treba je ugotoviti lastno gospodarsko pozicijo. Preko Jugoslavije bo dospelo naše blago v Romunijo, na Madžarsko in v vse balkanske dežele. Jugoslavija more nam s svoje strani odstopati že danes sočivje, žito in meso. Ker povzročajo v medsebojnih odnosih narodov gospodarski zakoni zveze in priateljstva, bosta Italija in Jugoslavija primorani, da kreneta na pot do vzajemnega in popolnega sporazuma.

Včasih slišimo z italijanske strani kak pameten glas, pa ga za-beležimo. Zal, da prihajajo nasveti na politiki najširše svobode in enakopravnosti le iz vrst onih, ki si še, le gradijo politične pozicije. Drugi, ki vladajo ali so blizu vlade, nas obsipajo dan na dan z neuvobodo in neenakopravnostjo, nad katero se ob kaki slovesni priliki pojavi britka ironija iz ust visokega državnika, da bo tako z nami v Italiji, da se ne bomo mogli nič pritoževati. Vse svobode in vseh pravice bomo deležni! Kako je v resnici z nami, je povedal poslanec dr. Podgoršek v rimski zbornici 6. decembra, rekoč, da se je slovensko ljudstvo v Julijski pokrajini izkazalo pokorno veljavnim zakonom, ali vlada je, kakor za ironično nagrado, odrekla Jugoslovenom najelementarnejše pravice socialnega sožitja, tako da smo mi Jugosloveni šteti v Italiji za državljane tretje vrste z ozirom na trajna pre-gnanja našega ljudstva, naših kulturnih in celo gospodarskih ustanov. Vlada ni ugodila pravičnim zahtevam jugoslovenskega prebivalstva niti na šolsko-kulturnem, niti gospodarskem, niti upravnem in niti na jezikovnem polju.

Tak je naš položaj. Tako delajo z nami v Rimu. Pot do široke svobode in enakopravnosti je za nas ob takih razmerah še strašno dolga. Toda vendar ne obupavamo, mar-

voč vedno mislimo, da le napoči nekoč pravica, ki nas na naši grudi ob Adriji premakne s stališča držav-ljanov tretje vrste na pot prave svobode!

Kongres radikalne stranke

Pašić o zunanji politiki. — Mirna, storna poročila. — Slovenci na kongresu.

— Beograd, 12. decembra. (Izv.) V političnih krogih z napetostjo pričakovani kongres radikalne stranke je včeraj pričel z razpravo in točno po dnevnem redu. Važno je dejstvo, da vodi kongres z vso svojo spretnostjo stari državnik g. Nikola Pašić. Stojan Protić ni prišel na kongres. Že razprave prvega dne so jasno pokazale, da stoji radikalni klub v ogromni večini za g. Pašićem.

Včeraj ob 9. dopoldne je pričel kongres radikalne stranke zborovati v dvorani hotela »Pariz«. Na kongres je došlo okoli 1000 delegatov iz vseh krajev naše države. Za-stopniki so tudi Slovenci.

Kongres je pozdravil v iskrenih in jedrnatih besedah predsednik g. Nikola Pašić. Takoj je bilo izvoljeno predsedstvo. Za predsednika kongresa je bil izvoljen soglasno z velikim odobravanjem g. Nikola Pašić, za podpredsednika pa je bil izvoljen tudi dr. Sajević. Po končanih volitvah je kongres takoj pričel z razpravami. Kot prva točka dnevnega reda je bilo poročilo g. Pašića o zunanji politiki.

V poldrugo uro trajajočem govoru je predsednik g. Nikola Pašić podal kratek, precizen pregled dogodkov in problemov naše zunanje politike. Kongres je ves čas z največjim zanimanjem sledil Pašićevim izvajanjem do zadnje besede. Njegov govor je bil lep, jase in brez vsakih izpadov.

Uvodoma je g. Pašić naglašal, da si je radikalna stranka že od svoje ustanovitve pred 40 leti postavila kot glavno točko svojemu programu ujedinenje vseh našega naroda in da je sedaj ta cilj v veliki večini izvršen. Ko je omenil Slovence, so navzoči priredili Slovcem viharne ovacije. G. Pašić je nadaljeval s pregledom dogodkov od začetka svetovne vojne do ujedinenja.

Očrtal je svetovno vojno, olo-žaj po svetovni vojni. Glavno naše stremiljenje je bilo, da rešimo ves naš narodni teritorij, ves teri-torij, na katerem živi naš narod. Skrbeli smo za vsak del zemlje našega naroda z isto ljubeznijo in z

istim zanimanjem. Skrbeli smo v Primorju za Slovence, na Reki in v Dalmaciji za Hrvate ravno tako, kakor da gre za našo stvar. Delali smo sporazumno z vsemi skupaj. Zalihog se nam ni posrečilo, da bi mogli rešiti celo naše narodno ozemlje. To nalogo moramo prepu-stiti še prihodnosti. Pri rešitvi so prihajali v poštev razlogi, kakor strateški gospodarski in drugi. Zlasti je bilo težko vprašanje med Francijo in Anglijo glede london-ske pogodbe, katere Wilson ni nik-dar priznal in katere naša država ni nikdar podpisala, niti priznala. Toda Francija in Anglija ste pod-pisali, a podpisov niste mogli pre-klicati.

V glavnem je sedaj rešeno vprašanje državnih mej. Meje na-pram Bolgariji so že določene. Me-je proti Romuniji so se sedaj začele fiksirati. Gre sedaj za meje proti Madžarski. Razočaranje so dožive-li prebivalci Baranje, to pa vsled tega, ker se je preveč poudarjalo, da se mi ne maramo udati, a smo se morali držati mirovne pogodbe. Prihajale so k Pašiću deputacije iz Pečuha. Pašić jim je izjavil: »Ne govorite stvari, katerih ne morete itak izvesti!« Vseled akcije antan-te smo se morali umakniti iz Pečuha.

Pašić o našem Primorju.

Zelo obširen je bil Pašićev zu-nanie-političen eksponat o našem Primorju. G. Pašić je izrazil simpa-tije za našo primorsko Slovence. Vse dogodke zasleduje z velikim zanimanjem. Obžalujemo, da smo morali eno tretjino Slovencev žrtvovati Italiji.

Tudi glede reškega vprašanja je predsednik g. Nikola Pašić jasno preciziral naše stališče. Naglašal je, da mora biti najprej izpraznje-no vse ozemlje, da se Reka konsti-tuira kot samostojna država, potem šele je podana možnost, da more-mo z reško državo skleniti kak dogovor za dobo 10 ali 12 let. Dok-ler reška država ni ustanovljena in nje meje niso določene, so po-gajanja nemogoča.

Govoril je dalje o Albaniji. Njegov govor glede Albanije je iz-ražal fino ironijo. G. Pašić je izja-vil, da nismo proti samostojni al-banski državi, toda so velike težave, ker ta država nima pravih za-slopnikov. V inozemstvu je sedaj v imenu Albanije nastopal neki škof. Izdajal se je za škofa, a v resnici je sam naredil za škofa. Tudi pro-sednik sedanje tiranske vlade je sumljiva oseba. Poprej je bil v Bu-karešti krčmar. Izjavil je g. Pašić: »Pripravljeni smo priznati Albani-jo za samostojno državo, za dr-žavo, ki bo v resnici samostojna. Ne moremo pa trpeti, da bi kaka dra-ga sila zasedla dele te države.«

Govor g. Pašića je kongres sprejel z velikim odobravanjem ter je g. Pašiću priredil viharne iskrene ovacije.

O notranji politiki

Je podal poročilo g. Liuba Jovanovi-č. Obširno je govoril o našem na-rodnem in državnem jedinstvu. Strogo politično, strokovno je očrtal, kako se je izvršilo ujedinenje Srbov, Hrvatov in Slovencev. Naglašal je, da teh treh plemen absolutno ni mogoče deliti, niti po jeziku, niti po kulturi, niti po men-taliteti ali tradiciji, niti ne po veri.

G. Liuba Jovanović je dalje govo-ril o vseh problemih, kako urediti dr-žavo. Navajal je problem edinstvenosti, problem federalizma, problem se-paratizma. Naglašal je edinstvenost države in uprave, odklanjal je vsako separatistično stremiljenje. Pri nas ni mogoča kaka zvezna država, ker naš-ega ozemlja ni mogoče podeliti na po-sebne dele, točno potegniti meje med deli naroda.

Glede ustave je omenil, da je bila ta ustava edino mogoča. Mi smo za ustavo. Hočemo jo izvesti in ne moremo dajati nikakih koncesij posamnim se-paratističnim stremiljenjem.

Opoldne je bil kongres prekinjen in se je nadaljeval ob 3. popoldne.

O notranji politiki je dalje govoril tudi dr. Laza Marković. Njegov referat se je v glavnem tikel problemu notranje ureditve države. Poudarjal je glavne in temeljne pravice svobodnega državljanstva. V svobodni državi svoboda tiska, govora in zborovanja. Za ta načela se je radikalna stranka borila že 40 let in jih tudi narodu la-vojevala. Stranka se bo borila proti poskusom vsake reakcije.

O finančni politiki je govoril dr. Momčilo Ninčić. Stvarno in stro-kovno je razpravljal o stanju naših fi-nanc in o problemih, kako urediti ra-vnotežje v budžetu. Ko je bilo izvedeno ujedinenje Srbov, Hrvatov in Sloven-cev, je Srbija prinesla 13 milijonov frankov v denarju, je prinesla urejen budžet in dobre finančne razmere, kolikor so bile možne vsled vojni-razmer. Po vojni pa so nastale velike finančne težkoče. Naš kredit se je omajal. Nastal je dolg pri Narodni

Grešnik Lenart

K tretji obletnici smo dobili tretjo posmrtno Cankarjevo knji-go: »Moje življenje« — »Mimo živ-ljenja« — »Grešnik Lenart«. Ve-mo, da ni še zadnja: tu in tam so še raztresene stvari, ki bodo dale zbrane še eno knjigo ali še več. — »Grešnik Lenart« je bil nisan še pred vojno. Ob Cankarjevi smrti je bil izpostavljen kot rokopis v Schwentnerjevem oknu. In šele zdaj je prišel med nas kot nekaj odmev naših predvojnih časov. In zato je nam sedaj bolj razumljiv, nego bi bil takrat. Cankar sam pravi, da je to »življenjski otrok«. Poznamo ta življenjski in poznamo tega otroka, zato ga s tem večjim zanimanjem čitamo. »Lenart Negoda« — tako se začne ta živ-ljenje — »se je rodil dne 10. ma-ja 1876. leta v Zaplazu pod Gora-mi. Oče, Lenart Negoda starejši, je bil čevliar in batar; materi je bilo Neža ime. Ko sta se poročila, je bi-lo njemu enaindvajset, niti na do-brih sedemnajst let. Najmlajši par

je bil, kar jih je kdaj videl Zaplaz. In tudi najmlajši par: oba sta bila drobna in šibka, da so gledali za njima: »V šolo, pa ne pred oltar!« Na dan poroke je tako strašno lilo, da sta le s težavo bredla do cerkve; stiskala sta se pod en sam dežnik, drug in druga na sta si našla ko-leseli ter sta čakala v zakristiji. Kaplan, ki je ceremonijo opravil, je gledal izno; dajal jima je nauke s takim srditim glasom, kakor da bi zmerjal dvoje nemarnih šolar-jev, ki sta bila uro zamudila. Osra-močeni so bili vsi štirje: in drug, ki je bil razkažen že zaradi premoč-ne obleke, je v zakristiji zaklel na glas: »Kaj hudiča pa si mene kli-cal: kaj ni še drugih ljudi na sve-tu?« Napotili so ga v krčmo, ali tudi tam se niso razvedrili: družica je tožila, da je hudo prehlajena »za-radi take neumnosti: mladi ženi je šlo na jok, gledala je strmo pred se, vina se ni doteknila. Mož je nil, tako da se je onotekal, ko ga je pod pazduho vodila no gostem bla-tu domov. Otrok se jima je narodil-lo dvanajstero.«

To je torej začetek, iz katerega je prišlo vse drugo. Mi vemo, kdo je ta Lenart Negoda, ki se je rodil 10. maja na Zaplazu pod Gorami. Včasih se je imenoval Jakob Ne-sroča, potem Poljanec, potem umetnik Peter, potem samo še ro-mar, v življenju pa Ivan Cankar. Njegovo delo je njegov življenjs-nis, njegova knjiga je njegova živ-ljenjska izpoved. Na koncu svoje-ga življenja se je Cankar čim dalje bolj bližal svoji mladosti in je po-dal iz nje nekaj lenih spominov, zbranih v »Mojem življenju«. S ču-dovitno krasoto se oklepa njegova misel drobne njegove matere, zato se v »Lenartu« ponavljajo misli, ki smo jih čitali v »Mojem življenju«, a ravno v teh njegovih spominih je toliko lepota in velikega, da jih poslušamo kot končno simfonijo velikega dela, ki se zaključuje tam, od koder je izhajalo. Tu vidimo pred seboj vso Lenartovo mladost. Ko se je rodil, je šel oče po zdrav-nika. »Predno sta prišla, je žena porodila nezgodnega otroka: ta-ko je bil čudno zanič in malo živ,

da vso tisto prvo noč še zacvilil ni.«

»Rekli so, da ne dočakata tu-ra ne mati ne otrok; ali angel božji je sedel ob vnožju in dočakala sta oba še marsikatero jutro. Morda je tako ustanovljeno, da ne sme biti izgubljena nobena kaplica tro-ljenja, ki jo je mogoče iztisniti iz človeških src, tistih prav drobnih, ki znajo najbolje trpeti.« Tako se je začela pot življenja. V poznejših letih, v tistih, ki jih ne poznam, je ugledal Lenart časih svojo zgodnjo mladost kakor podoba iz sanj. Ker človek ne živi samo eno, tem-več devetkrat devetkratno življe-nje.«

»Najbolj razložno je videl svo-jo mladost ob veliki in strašni uri, ki je tudi ni več v tem življenjski-su, ki pa jo je v temni bridkosti slutil že poprej in ki je nazadnje s svojimi grozotami odkrila in razlo-žila, kakor je bilo.

Prišel je iz mesta zlovoljen, truden, zaprašen do grla. Takrat je bil »po letih mlad, v lica že star, v arcu hudo bolan.« Takrat mu je

umrla trpeča mati. »Lenart je bdel ob njenem zeljavju, ko je bila mrzla in tiha, vsa bela. Tako mrzlo in ti-ho je bilo v njegovem arcu, tako prazno belo, kakor samotna zrnaka pokrajina. Ali hkrati je bilo vse tako razložno in jasno v njegovih mislih, da je videl brez težave in do praška natanko v daljavo in globočino, kamor prej nikoli ni se-gel njegov pogled. Ker tako je, da najhujša bolečina podeli duši mir, lo napravi močno, blago in vsega-vedno. Mnogo je do tiste ure Le-nart trpel. Zdal pa so se vsi divji, peneči se potoki bridkosti in trp-ljenja strnili v neizmerno pokojno morje, ki se je razpenjalo tiho in jasno pod tihim in jasnim nebom.«

»Ko je Lenart na hladnem ma-terinem vzglavju zatisnil oči, je šla njegova duša na dolgo romarsko pot. Šla je v globočino, kamor stoji samo ona, ki je od vekovani. Videl je vse od začetka, tako bistro, ka-kor da so bile njegove oči izpregle-dale že v materinem telesu.«

(Konca prihodnjik)

